

OMDAT JE LEVEN BETEKENIS HEEFT

DE DIENSTEN GEESTELIJKE VERZORGING (DGV) BINNEN HET MINISTERIE VAN DEFENSIE

De Diensten Geestelijke Verzorging (DGV) dragen bij aan het (geestelijk) welbevinden van militairen, het thuisfront, overig Defensiepersoneel en veteranen – en aan de moraliteit van de krijgsmacht als geheel. Dit doen zij door zichtbare aanwezigheid op de werkvloer, persoonlijke contacten en begeleiding, groepswerk, bezinningsdiensten, kerkelijke vieringen, knelpuntsignalering en -advisering. Zingeving en ethiek staan hierbij centraal.

De Diensten Geestelijke Verzorging zijn tevens het levensbeschouwelijk kenniscentrum ter ondersteuning van commandanten met het oog op onderwijs, vorming en voorlichting bij Defensie.

De Geestelijk Verzorgers (GV'ers) van Defensie handelen vanuit een joodse (3 VTE*), rooms-katholieke (44 VTE), protestantse (48 VTE), humanistische (41 VTE), hindoeïstische (4 VTE), islamitische (5 VTE) en boeddhistische (4 VTE) traditie, opleiding en vorming.

‘Ook geven GV'ers commandanten gevraagd en ongevraagd advies met betrekking tot de zorg voor militairen binnen de eenheid.’

De Diensten Geestelijke Verzorging (DGV) bieden vormingsactiviteiten aan voor militairen. Dit doen zij op het Vormingscentrum Diensten Geestelijke Verzorging Beukbergen. Er wordt gebruik gemaakt bij het aanbieden van hun vormingsactiviteiten van de faciliteiten van Landgoed Beukbergen in Huis ter Heide (Utrecht).

De Diensten helpen iedereen die binnen de krijgsmacht werkzaam is mens te blijven met behulp van de drie V's:

Verzorging: GV'ers zijn verbonden aan initiële opleidingen en aan parate eenheden en raken op unieke wijze vertrouwd met militairen. Vanwege de ambtelijke zending hebben ze ambtsgeheim met verschoningsrecht, waardoor eenieder in het volste vertrouwen bij hen op verhaal kan komen. Als het om uitzendingen gaat, zijn GV'ers zowel bij de voorbereiding als tijdens de missies aanwezig (vanaf 80 pax), terwijl ze in de zorg na uitzending onder meer betrokken zijn bij de adaptatie aan het 'gewone leven'. Ook geven GV'ers commandanten gevraagd en ongevraagd advies met betrekking tot de zorg voor militairen binnen de eenheid.

Vorming: GV-lessen en meerdaagse GV-conferenties tijdens initiële opleidingen zijn bij

uitstek gelegenheden om doorgaans jonge mensen in een kwetsbare levensfase te helpen bij de vraag: wie ben ik als militair? Morele vorming en persoonlijke integriteit worden hierbij zorgvuldig gethematiseerd. Naast deze verplichte lessen en conferenties biedt de GV ook op andere scharniermomenten in de militaire loopbaan conferenties aan, namelijk bij uitzendingen (uitzendconferenties) en bij het verlaten van de dienst (FLO-conferenties). Juist deze momenten raken de militair als mens in hoge mate.

Viering: GV'ers bieden vieringen en bezinningsmomenten aan tijdens bivakken, in uitzend- en oefengebieden, aan boord van schepen en op Nederlandse kazernes in het buitenland. Deze bijeenkomsten zijn vaak denominatief gekleurd en geven Defensiemedewerkers gelegenheid om even tot zichzelf te komen. Hierbij speelt het grondrecht op vrijheid van levensbeschouwing en godsdienst een rol. ❀

*VTE = voltijdsequivalent (voltijdbanen).

Fotografie: Ministerie van Defensie

WE SPREKEN DEZELFDE TAAL

HUGO HOUTGAST, HUMANISTISCH GEESTELIJK VERZORGER

'Als geestelijk verzorger krijg je met heel wat dilemma's te maken, zoals die van deze jonge militair. Hij is getraind om te schieten. Om de vijand uit te schakelen. Deze militair moest op een gegeven ogenblik gericht schieten. Op het moment suprême kon hij dat niet. Hij blokkeerde totaal. Dat veroorzaakte grote verwarring bij hem.

Als geestelijk verzorger sprak ik met hem over zijn twijfel en zijn schaamte. We spraken als gelijkwaardige mensen, een van de grondbeginselen van het humanisme. En dat is wel zo prettig. Want iedereen is als mens gelijkwaardig, of je nu manschap bent of een viersterrengeneraal.

'Het mooie binnen de militaire wereld is dat we door onze gedeelde ervaring kameraadschap voelen en dezelfde taal spreken. Dat maakt het bespreken van mentale problemen vaak een stuk eenvoudiger. We gaan in dialoog, we filosoferen, onderzoeken samen en stellen ons kwetsbaar op. Als het even kan, ga ik het gesprek graag wandelend aan. Je kunt dan, naast het inhoudelijke gesprek, samen genieten van de omgeving. Een gesprek gaat vaak makkelijker, stiltes zijn dan

functioneler en prettiger. Met elkaar sporten kan ook heel goed werken.

'Op de Veteranenbegraafplaats bevinden overleden militairen zich tussen die kameraden. Het is een prachtige plek die oproept tot reflectie, tot nadenken.' ❁

'Het mooie binnen de militaire wereld is dat we door onze gedeelde ervaring kameraadschap voelen en dezelfde taal spreken. Dat maakt het bespreken van mentale problemen vaak een stuk eenvoudiger.'

Hugo Houtgast, humanistisch geestelijk verzorger, is op dit moment werkzaam in de veteranenzorg. Hij is verschillende keren op uitzending geweest, met zowel de landmacht als de marine. Houtgast heeft diverse plaatsingen achter de rug, onder meer op het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid, de Koninklijke Militaire Academie.

HINDOES ZIJN ALTIJD OP ZOEK NAAR ZINGEVING

SHARWIN MADHO, PANDIT

'Een pandit is in feite een hindoegeestelijke. Het woord komt uit het Sanskriet en betekent geleerde. Het mooie van het hindoeïsme is dat geloof, hoop en liefde de basis vormen. Hindoeïsme is niet dwingend, ik zie het als een way of life. Wij zijn altijd op zoek naar zingeving en naar de connectie met het bovenaardse. We bidden dagelijks tot een van de vele goden. Als je bijvoorbeeld last hebt van bepaalde obstakels, bid je tot Ganesha. Als je op zoek bent naar kracht tot Durga Mata. En heb je een welzijns- of welvaartsvraag dan richt je je tot Vishnu of zijn vrouw Lakshmi. Zij geven steun. We offeren aan de goden, dit doen wij terwijl we hardop mantra's voorlezen. We offeren bijvoorbeeld eerst bloemen en rozenwater, en vervolgens schenken wij de goden zoete offerspijzen.

'Niet alleen het belijden van onze godsdienst is belangrijk, maar ook het delen van verhalen – ook al gaat het om een kleine persoonlijke geschiedenis. Doe je dat niet, dan vervaagt de historie.

'Het mooie van het hindoeïsme is dat geloof, hoop en liefde de basis vormen. Hindoeïsme is niet dwingend, ik zie het als een way of life.'

'Ik ben ook een purohit; ik mag sacramenten toedienen, rituele handelingen uitvoeren. Ook bij stervenden. Doorgaans worden hindoes gecremeerd. In India wordt hun as als het enigszins mogelijk is in de Ganges uitgestrooid of in ander stromend water. Maar het komt ook voor dat as op land wordt verspreid en een begrafenis is tegenwoordig ook niet ongewoon. Dus een hindoeïstische afscheidsceremonie op de Veteranenbegraafplaats sluit ik zeker niet uit.' ❀

Sharwin Madho werkt als pandit (hindoe geestelijk verzorger) bij Defensie. Momenteel is hij nationaal inzetbaar en reist het hele land door om hindoeïsme praktiserende militairen of militairen met hindoevraagstukken bij te staan en te begeleiden. Hij is per 1 juni begonnen als geestelijk verzorger bij de Koninklijke Marechaussee als de vaste geestelijk verzorger van de Brigade Object Beveiliging en de staf Koninklijke Marechaussee.

BIJEENKOMSTEN ZIJN ALTIJD TOEGANKELIJK VOOR IEDEREEN

HELGA KNEGT-DE BOER, DOMINEE

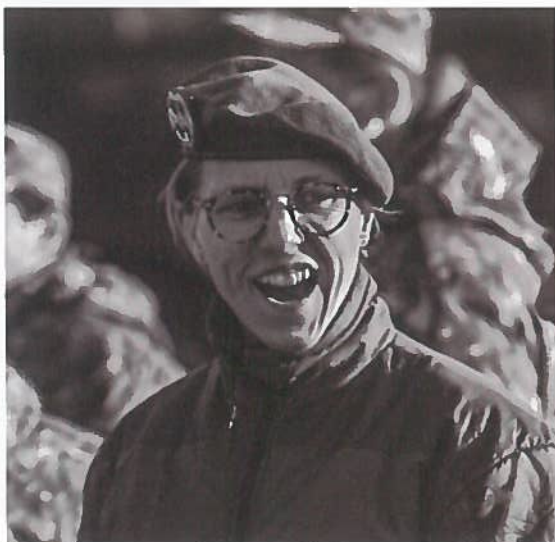
'Laten we vooropstellen, ik ben protestants, PKN én oecumenisch. Als geestelijk verzorger moet je makkelijk toegankelijk zijn. Ik opereer geloofsoverstijgend en verleen steun op veel gebieden. Dat kunnen relatieproblemen zijn die ontstaan door de verhouding tussen werk en privé, maar ook diepgaande geloofsvragen waarmee een militair worstelt. Op het geestelijke vlak lever ik mijn bijdrage en probeer waar mogelijk verbindingen te leggen, tussen mensen onderling en tussen de mens en zijn of haar diepste kern. Zo'n bijeenkomst kan op mijn thuisbasis in Assen zijn of bij de militair thuis, en uiteraard ook tijdens oefeningen of uitzendingen.

'Ik was in 2018 in Litouwen. De dreiging van Rusland was toen al voelbaar. We waren daar om onze NAVO-bondgenoot gerust te stellen en hun eigen defensie op te bouwen door samen te trainen. In 2022 deden we iets soortgelijks in Roemenië. De Russen waren net de Oekraïne binnengevallen. Met honderd man van de Bravo Compagnie trainden we dichtbij de Oekraïense grens heel zichtbaar samen met een Roemeens

peloton. De militairen zijn dan extra trots op hun rode baret!

'We houden ook kerkelijke bijeenkomsten, een soort diensten. Ik noem het soul time. Er brandt een kaars, we luisteren naar popmuziek, ik lees een stukje uit de Bijbel en geef de zegen. De bijeenkomst is altijd toegankelijk voor iedereen en het taalgebruik sluit aan bij de militaire context. 'Begravenissen zijn bijzondere momenten om te doen. Ik heb op het Ereveld Loenen twee herbegravenissen van Stoottroepers mogen begeleiden. Ik bezocht achteraf de Veteranenbegraafplaats. Ook daar is het prachtig, wat een serene rust. Een begrafenis in Loenen onderstreept het belang van wat de overledene heeft betekend.' 🌻

'De bijeenkomst is altijd toegankelijk voor iedereen en het taalgebruik sluit aan bij de militaire context.'

Dominee Helga Knecht-de Boer is sinds 2015 geestelijk verzorger bij Defensie. Eerst diende zij bij 44 Pantserinfanterie Bataljon Johan Willem Friso in Havelte, waarmee ze een half jaar naar Litouwen (EFP) is geweest. Daarna werd ze geplaatst bij een luchtmobiele eenheid 13 Infanteriebataljon Regiment Stoottroepen Prins Bernhard te Assen. Met de deltacompagnie van deze eenheid was ze ruim vier maanden in Roemenië (BGFP). Momenteel werkt ze bij de Koninklijke Landmacht.

JE KRIJGT ECHT ALLERHANDE VRAGEN

ADIL ACHAHBAR, IMAM

'Ik ben beschikbaar voor alle militairen. Ik bied een luisterend oor, ik probeer voor hen ruimte te vinden. Ruimte waarbinnen zij zichzelf kunnen zijn, hun identiteit kunnen vinden, hun geloof op eigen wijze te belijden. En dat niet alleen. Ik adviseer ook op het gebied van praktische zaken. Een voorbeeld: gaat een moslim mee op missie dan moet er halal kunnen worden gegeten. In principe is dat vlees van een dier dat door een belijdende moslim is geslacht terwijl het bijbehorende tekstuele ritueel wordt uitgevoerd. En geen varkensvlees, maar dat is nagenoeg wel bekend. Ik zorg dat dit goed wordt geregeld.

'Op missie gaan naar het Midden-Oosten kan voor lastig zijn voor sommige moslims. Met mij gaan ze dan het gesprek aan en we hopen er dan samen uit te komen, een oplossing te vinden. Dat lukt vaak ook wel. Of ik krijg een inhoudelijke vraag over moslimregels van een officier, een vraag over de islam. Dat begrip ik wel, voor veel niet-moslims is ons geloof onbekend. Wij als islamitische geestelijk verzorgers begeleiden militairen ook bij

de terugkeer van het uitzendgebied naar huis, de adaptatie. Onlangs heb ik op Kreta samen met andere hulpverleners en ervaren militairen de terugkerende eenheid vanuit Irak begeleid. Het doel van de adaptatie is dat de militairen mentaal goed voorbereid zijn op de terugkeer naar huis en hen bewust te maken van de opgedane ervaringen tijdens de uitzending. Die kunnen mogelijk een grote impact hebben op de militair die zijn dagelijks leven weer moet oppikken en weer gewoon moet omgaan met zijn naasten.' 🌱

'Het doel van de adaptatie is dat de militairen mentaal goed voorbereid zijn op de terugkeer naar huis en hen bewust te maken van de opgedane ervaringen tijdens de uitzending.'

Adil Achahbar is sinds augustus 2016 werkzaam als krijgsmacht-imam binnen de dienst Islamitische Geestelijke Verzorging. Hij volgde zijn opleiding tot imam aan de Islamitische Universiteit Rotterdam. Na het afronden van deze studie specialiseerde hij zich in de geestelijke verzorging van militairen. Zijn werkzaamheden beperken zich niet tot een specifieke eenheid, maar worden Defensie-breed uitgevoerd. Hij zet zich in daar waar hij militairen – al dan niet met een islamitische achtergrond – geestelijke en morele ondersteuning kan bieden.

ZE BEGRIJPEN ELKAAR, ZONDER IETS TE ZEGGEN

SANDER ZWEZERIJNEN, AALMOEZENIER

'Ik zorg voor de ziel, voor de mens achter het uniform. Iedereen zoekt naar geluk, maar de weg daarnaartoe is grillig en kan een worsteling zijn. Ook militairen willen hun hart luchten. Bij mij is dat in alle discretie mogelijk. Mijn overtuiging is dat ieder mens verdient om gewaardeerd en geliefd te zijn.

'Iedereen zoekt naar geluk, maar de weg daarnaartoe is grillig en kan een worsteling zijn. Ook militairen willen hun hart luchten.'

'Ik ben ook op missie geweest. Op zo'n reis maak je veel mee, mijn verblijf in Islamabad (Pakistan) in

augustus 2021 tijdens de National Evacuation Operation was heel aangrijpend. Wij vingden daar per dag tweehonderd vluchtelingen op uit de hoofdstad Kabul. Wat een emotionele periode was dat. Wij brachten met ons team enige verlichting. De vluchtelingen verbleven minder dan 24 uur in de Nederlandse opvang. Daarna vlogen zij door naar Nederland. Ik had echt met hun te doen.

'Geregeld leid ik een dienst op de Nationale Veteranenbegraafplaats Loenen. Onlangs nog, in de maand mei. Wat was het mooi. Die grenzeloze rust, de sereniteit, de natuur, je hoorde de vogels zingen. Er werd een oud-marinier begraven. Zijn kameraden waren er ook. Zij begrepen elkaar, zonder iets te zeggen. De aandacht van het NVBL-team was buitengewoon. Ik vind het een eer dat ik erbij mocht zijn.' 🌻

Sander Zwezerijnen werkt als aalmoezenier (rooms-katholieke geestelijk verzorger) bij Defensie, momenteel voor Veteranenzorg in de regio Noord-Oost. Hij startte zijn carrière bij de Koninklijke Marine en werd in 2018 ingezet met Zr. Ms. Friesland als stationsschip in de Caribische Zee. Hierna werd hij op Vliegbasis Leeuwarden geplaatst. In 2021 was hij lid van een team zorgverleners dat in Pakistan tijdens de National Evacuation Operation evacuéés uit Kabul opving. In 2022 ging hij mee met de inzet van F35's in Bulgarije, die daar als Enhanced Forward Presence aan de oostflank van het grondgebied van de NAVO waren gestationeerd.

WE ZIJN OOK PRAKTISCH BEZIG

MENACHEM SEBBAG, RABBI

'De joodse militaire gemeenschap telt zo'n 250 militairen. Binnen de Dienst Geestelijke Verzorging zijn drie rabbi's actief. Voor de Tweede Wereldoorlog waren er alleen protestantse en katholieke geestelijk verzorgers bij Defensie. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd op uitdrukkelijke wens van koningin Wilhelmina, op dat moment koningin in ballingschap in Londen, een rabbi aan de dienst toegevoegd. Deze bevond zich in Buenos Aires (Argentinië). Hij reisde naar Londen en kwam vervolgens met de toenmalige Prinses Irene Brigade vanuit Engeland naar Nederland. In die tijd een enorme en zeer riskante operatie.

'Defensie staat voor uniformiteit. En dat is belangrijk. Militairen werken in een team, als kameraden. Toch kun je dan best wel eenzaam zijn. Je wilt bijvoorbeeld je afkomst, geloof of geaardheid delen. Als geestelijke verzorgers bieden wij dan hulp. We praten vertrouwelijk en bespreken de wegen die zouden kunnen worden bewandeld.

'We zijn ook praktisch bezig, zoals met het organiseren van bijeenkomsten voor 'onze' op religieus gebied gelijkgestemden.'

Maar we zijn ook praktisch bezig, zoals met het organiseren van bijeenkomsten voor 'onze' op religieus gebied gelijkgestemden. Wij vieren dan bijvoorbeeld gezamenlijk Pesach, joods Pasen. Het is belangrijk dat je elkaar af en toe op hoogtijdagen ontmoet. En niet alleen op religieus gebied; dat geldt voor bijvoorbeeld de LHBTQ-gemeenschap precies zo.

'Kameraadschap binnen Defensie valt niet te evenaren en houdt ook niet op na de dood. Daarom is de Veteranenbegraafplaats voor velen zo belangrijk.' 🌻

Rabbin Menachem Sebbag geeft sinds 2005 leiding aan de dienst Joodse Geestelijke Verzorging (JGV), een klein team rabbijnen en personele ondersteuning dat bijdraagt aan het welbevinden van de joodse Defensiemedewerkers. Vanuit hun hoofdkantoor op het Marine Etablissement Amsterdam coördineren zij de zorg voor hun achterban. Tevens zijn zij binnen de organisatie voor iederéén bereikbaar en beschikbaar. De JGV neemt deel in alle geëigende processen binnen de Dienst Geestelijke Verzorging.

WE HELPEN MILITAIREN WEER CONTACT TE MAKEN MET HUN EMOTIES

ALIE ROZENDAL, BOEDDHISTISCH GEESTELIJK VERZORGER

'Je bent je eigen licht op je individuele pad', luidt een boeddhistische uitspraak. Maar daarbij heb je soms wel hulp of ondersteuning nodig. Die kan ik of een van mijn boeddhistische collega's bieden. We helpen militairen bijvoorbeeld weer contact te maken met hun gevoelens en emoties. Zo sprak ik een medewerker van de marechaussee. Hij was al jaren in dienst en had geleerd om zijn emoties tijdens het werk uit te schakelen. Dat bleek op langere termijn heel schadelijk voor hemzelf en zijn omgeving. Dankzij onze mindfulness-training en de gesprekken die wij hadden, leerde hij weer met zijn emoties om te gaan – zowel tijdens zijn werk als in de privésfeer. Hij leerde vertrouwen in zichzelf en in zijn collega's te hebben, want bij Defensie is dat een belangrijk aspect van de samenwerking. 'We hebben afgelopen jaar een eigen podcastserie ontwikkeld: De Spirituele Krijger. Hierin komen

boeddhisme en Defensie samen. Daarin gaan mijn collega-boeddhistisch geestelijk verzorger Paul van Gogh en ik samen met zen-leraar Annetje Jikai Brunner en vipassana-leraar Joost van den Heuvel Rijnders op een innerlijke reis. We laten de luisteraar kennismaken met meditatie en boeddhisme. En dat alles vanuit de kwaliteiten van een spirituele krijger: moedig, sterk, maar ook open en kwetsbaar. ❀

'Hij leerde vertrouwen in zichzelf en in zijn collega's te hebben, want bij Defensie is dat een belangrijk aspect van de samenwerking.'

Alie Rozendal is hoofd van de Dienst Boeddhistische Geestelijke Verzorging (BGV). Deze dienst verzorgt stiltedagen, driedaagse stilte-retraïtes, conferenties Inleiding Boeddhisme en diverse workshops. Daarnaast is er een wekelijkse online meditatie-groep. Rozendal werkt landelijk. Eerder was zij werkzaam als boeddhistisch geestelijk verzorger in het gevangeniswezen en als opleider tot boeddhistisch geestelijk verzorger bij de VU in Amsterdam. Rozendal is tevens opgeleid tot mindfulness-trainer en supervisor. Ze is praktiserend zenboeddhist.

